

Nr 72

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förskollärarytbildningens organisation jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t (bilaga 10, punkt 281) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Bidrag till utbildning av förskollärare för budgetåret 1962/63 beräkna ett reservationsanslag av 1 450 000 kr.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 46, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 2 februari 1962, föreslagit riksdagen att

dels besluta, att förskollärarytbildningen skall förstatligas i den ordning och vid den tidpunkt riksdagen senare bestämmer;

dels besluta, att ett statligt förskoleseminarium fr. o. m. budgetåret 1962/63 skall upprättas i Malmö med den organisation Kungl. Maj:t bestämmer;

dels besluta, att statsbidrag till nuvarande sex förskoleseminarier fr. o. m. budgetåret 1962/63 enligt Kungl. Maj:ts närmare bestämmande skall utgå med belopp, motsvarande seminariernas driftkostnader;

dels besluta, att förskollärarytbildningen fr. o. m. budgetåret 1962/63 skall stå under skolöverstyrelsens tillsyn;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att fatta de beslut och vidtaga de åtgärder som erfordras för genomförande av den av departementschefen förordade omorganisationen av förskollärarytbildningen;

dels ock till Utbildning av förskollärare för budgetåret 1962/63 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 450 000 kr.

I samband härmed har utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Edström m. fl.* (I: 99) och den andra inom andra kammaren av fru *Nettelbrandt m. fl.* (II: 154), i vilka hemställts 1) att riksdagen måtte fatta ett principbeslut att förskolorna inordnas i det allmänna skolväsendet; 2) att riksdagen måtte besluta att den statliga tillsynsmyndigheten för förskoleväsendet skall vara skolöverstyrelsen;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Arne Geijer* och *Knut Johansson* (I: 131) och den andra inom andra kammaren av fru *Ekendahl m. fl.* (II: 89), i vilka hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t må överväga att organisera en tillfällig snabbutbildning av förskollärare i sådan omfattning, att den öppna bristen på sådan personal vid daghemmen snarast täcks;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Edström m. fl.* (I: 550) och den andra inom andra kammaren av fru *Nettelbrandt m. fl.* (II: 666), i vilka hemställts att riksdagen med i övrigt bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 46 angående förskollärarytbildningens organisation måtte besluta, a) att ytterligare en linje fr. o. m. läsåret 1962/63 inrättas vid förskollärarseminarierna i Norrköping, Uppsala och Göteborg, b) att en reaktiveringskurs för förskollärare anordnas under budgetåret 1962/63, c) att en utbildningskurs för praktikföreståndare och handledare inom förskoleväsendet anordnas under sommaren 1962, d) att till Utbildning av förskollärare för budgetåret 1962/63 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 650 000 kr.;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fröken *Ljungberg* och herr *Isacson* (I: 551) och den andra inom andra kammaren av fröken *Wetterström m. fl.* (II: 667), i vilka hemställts att riksdagen måtte besluta att den statliga tillsynsmyndigheten för förskoleväsendet skall vara skolöverstyrelsen;

dels ock en inom andra kammaren av herrar *Johansson* i Trollhättan och *Bengtsson* i Varberg väckt motion (II: 78), i vilken hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t låter utreda frågan om lekskolverksamhetens överflyttning till skolöverstyrelsen och därmed även till de kommunala skolstyrelserna.

Beträffande motiveringen för de motionsvis gjorda yrkandena får utskottet hänvisa till motionerna I: 99, II: 89, I: 550, II: 667 och II: 78.

För innehållet i propositionen nr 46 torde i huvudsak få hänvisas till propositionen. Kungl. Maj:ts förslag kan emellertid sammanfattas på följande sätt (jfr prop. s. 1).

I propositionen föreslås, att principbeslut skall fattas om förstatligande av förskollärarytbildningen, att huvudmännen för de nuvarande sex förskoleseminarierna fr. o. m. budgetåret 1962/63 skall erhålla statsbidrag, motsvarande driftkostnaderna för seminarieverksamheten, att ett statligt seminarium fr. o. m. nästa budgetår skall upprättas i Malmö, att statsbidrag skall få utgå till kostnaderna för en utökad utbildningskapacitet vid de nuvarande seminarierna, samt att förskollärarytbildningen skall ställas under skolöverstyrelsens tillsyn.

Anslaget till verksamheten föreslås höjt från 825 000 till 1 450 000 kr. samt överflyttat från femte till åttonde huvudtiteln.

Härutöver torde böra redovisas några punkter, beträffande vilka *chefen för ecklesiastikdepartementet* gjort särskilda uttalanden.

1958 års förskollärarytredning hade framhållit, att verksamheten inom barnstugorna främst var av pedagogisk art, vilket talade för att tillsynen över dem borde flyttas från socialstyrelsen till skolöverstyrelsen. Då utredningen dessutom ansåg det önskvärt, att samma myndighet hade tillsyn över såväl förskoleseminarier som barnstugor, föreslog utredningen, att skolöverstyrelsen skulle bli tillsynsmyndighet för såväl förskoleseminarier som barnstugor.

Departementschefen har med anledning härav uttalat följande.

Frågan om tillsynen över barnstugorna prövades så sent som vid 1960 års riksdag i samband med ställningstagandet till förslaget om ny barnavårdslag. Det finns ingen anledning att nu ompröva denna fråga. Den hittillsvarande tillsynen över barninstitutionerna har visat sig ändamålsenlig. Den sociala motiveringen för omhändertagande av förskolebarn i daghem och förskolor är alltså starkare än den pedagogiska. Det är inte nödvändigt att tillsynen över barnstugeverksamheten utövas av samma centrala myndighet som handhar tillsynen över förskoleseminarierna. Det finns redan åtskilliga verksamhetsområden, för vilka personalutbildningen sker under överinseende av skolmyndighet, medan verksamhetsområdena ligger under andra huvudmän. Jag förutsätter vid bifall till vad jag här förordar, att det kan bli ett nära och fruktbarande samarbete mellan socialstyrelsen som tillsynsmyndighet för barnstugorna och skolöverstyrelsen som ansvarig för förskollärarytredningen. Med hänsyn till behovet av en samordnad planering på det lokala planet bör en samverkan även där ske mellan företrädarna för skolan respektive barnstugeverksamheten.

Med anledning av utredningens åsikt att utbildningskapaciteten borde höjas från för närvarande ca 230 till 365 förskollärare per år genom att enkelseminarierna i Örebro, Norrköping och Uppsala ombildades till dubbelseminarier samt genom att ett nytt seminarium anordnades i Malmö har departementschefen förordat följande.

Vad gäller utvidgningen av utbildningskapaciteten nästa budgetår finner jag det lämpligt, att denna ökas dels genom att enkelseminariet i Örebro ombildas till ett dubbelseminarium, dels ock genom att ett statligt förskollärsseminarium i enlighet med utredningens förslag upprättas i Malmö. Om möjligt bör detta seminarium från början organiseras som ett dubbelseminarium. Den sammanlagda kapacitetsökningen skulle sålunda komma att uppgå till ca 50—75 elever.

Vidare har departementschefen förklarat sig icke vara beredd att förorda utredningens förslag om anordnande av ett specialseminarium för lärare bland barn med olika handikapp, då det utbildningsbehov, som därigenom skulle täckas, borde tillgodoses genom anordnande av kurser vid befintliga seminarier.

Utskottet delar helt utredningens och departementschefens uppfattning, att utbildningen av förskollärare är en statlig uppgift, och biträder därför Kungl. Maj:ts förslag om ett principbeslut rörande förstatligande av förskollärarytredningen. Som följd därav bör staten fr. o. m. nästa budgetår medgiva statsbidrag motsvarande driftkostnaderna för seminarieverksamheten vid de nuvarande sex förskoleseminarierna.

Inrättandet av ett nytt, statligt seminarium i Malmö, om möjligt som dubbelseminarium, och ombildandet av seminariet i Örebro till dubbelseminarium

kommer att innebära en ökad tillgång på förskollärare. Den stora brist som för närvarande råder på sådan personal och den stigande efterfrågan på arbetskraft av detta slag som kan förväntas och synes böra tillgodoses, gör det enligt utskottets mening nödvändigt att seminarieorganisationen utbygges så snabbt som möjligt i erforderlig utsträckning. Utskottet, som förutsätter, att sådan utbyggnad kommer till stånd i den mån möjlighet därtill förefinnes, är icke berett till styrka bifall till förslagen i motionerna I: 550 och II: 666 om utökning av seminarierna i Norrköping, Uppsala och Göteborg redan fr. o. m. läsåret 1962/63 och om reaktiveringskurs för förskollärare. Utskottet har icke heller funnit sig böra biträda yrkandet i motionerna I: 131 och II: 89 om skrivelse till Kungl. Maj:t rörande tillfällig snabbutbildning av förskollärare.

Förslaget i motionerna I: 550 och II: 666 rörande utbildningskurs för praktikföreståndare och handledare har utskottet icke ansett sig böra tillstyrka. Utskottet förutsätter att ifrågavarande seminariers lärarfråga ägnas allvarlig uppmärksamhet.

Med anledning av vad i motionerna I: 99 och II: 154, I: 551 och II: 667 samt II: 78 föreslagits beträffande central och regional tillsynsmyndighet för lekskolor och förskolor vill utskottet anföra följande.

I förevarande proposition har Kungl. Maj:t föreslagit, att tillsynen över förskollärarytbildningen skall överflyttas från socialstyrelsen och ställas under skolöverstyrelsen. Utskottet finner bärande skäl tala för en sådan överflyttning. Departementschefen framhåller i detta sammanhang, att det icke är nödvändigt att tillsynen över barnstugeverksamheten utövas av samma myndighet som handhar tillsynen över förskoleseminarierna. Utskottet delar denna departementschefens uppfattning. Utskottet är i och för sig icke främmande för tanken på att tillsynen över lekskolor och förskolor, särskilt förskolor av den typ som skisserats i motionerna I: 99 och II: 154, skall kunna ställas under skolöverstyrelsen. Detta ämbetsverk har dock i sitt remissyttrande föreslagit, att en ny utredning skall verkställas, som särskilt bör undersöka de problem, som måste lösas, om ifrågavarande institutioner ställs under skolans organ. Därvid måste enligt överstyrelsens uppfattning även beaktas de uppgifter som skulle komma att åvila skolstyrelserna och länskolnämnderna. Utskottet finner icke skäl att påskynda den utveckling som synes vara i gång och avstyrker därför bifall till motionerna I: 99 och II: 154, I: 551 och II: 667 samt II: 78.

Vad departementschefen i övrigt anfört och förordat har icke givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

- I. att riksdagen må
 - a) besluta, att förskollärarytbildningen skall förstatligas i den ordning och vid den tidpunkt riksdagen senare bestämmer;
 - b) besluta, att ett statligt förskoleseminarium fr. o. m. budgetåret 1962/63 skall upprättas i Malmö med den organisation Kungl. Maj:t bestämmer;

c) besluta, att statsbidrag till nuvarande sex förskoleseminarier fr. o. m. budgetåret 1962/63 enligt Kungl. Maj:ts närmare bestämmande skall utgå med belopp, motsvarande seminariernas driftkostnader;

d) besluta, att förskollärarytbildningen fr. o. m. budgetåret 1962/63 skall stå under skolöverstyrelsens tillsyn;

e) bemyndiga Kungl. Maj:t att fatta de beslut och vidtaga de åtgärder som erfordras för genomförande av den av departementschefen förordade omorganisationen av förskollärarytbildningen;

II. att motionerna I: 131 och II: 89, såvitt nu är i fråga, icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;

III. att motionen II: 78 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;

IV. att motionerna I: 99 och II: 154 icke må av riksdagen bifallas;

V. att motionerna I: 551 och II: 667 icke må av riksdagen bifallas;

VI. att motionerna I: 550 och II: 666 i vad de avser ytterligare linjer vid förskoleseminarierna, reaktiveringskurs för förskollärare samt utbildningskurs för praktikföreståndare och handledare icke må av riksdagen bifallas;

VII. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 550 och II: 666 i vad de avser medelstillelningen, till *Utbildning av förskollärare* för budgetåret 1962/63 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 450 000 kr.

Stockholm den 26 april 1962

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÅNG

Närvarande: se under utlåtandet nr 74.

Reservationer

1) av herrar *Axel Johannes Andersson, Per Jacobsson, Edström*, fröken *Elmén*, herrar *Svensson* i Ljungskile och *Nelander*, vilka ansett

dels att utskottets yttrande fr. o. m. det stycke på s. 10, som börjar med »Utskottet delar», t. o. m. det stycke på s. 11, som slutar med »särskilt uttalande», bort ha följande lydelse:

»Utskottet vill inledningsvis starkt understryka förskolornas stora betydelse för barnens utveckling och anpassning som allmänt vitsordas av forskare, föräldrar och skolans företrädare. En målmedveten och successiv utbyggnad av förskoleväsendet bör därför ske. En sådan målsättning får konsekvenser förutom i fråga om ökning av utbildningen av lärare även i fråga om förskolans organisatoriska ställning.

Vad gäller åtgärder för att öka tillgången på förskollärare har departementschefen föreslagit att ett nytt statligt seminarium skall inrättas i Malmö och att seminariet i Örebro skall ombildas till dubbelseminarium, vilket medger en ökning av antalet utbildningsplatser med 50—75 fr. o. m. hösten 1962. De utredningar som gjorts angående utbildningsbehovet ger emellertid klart vid handen att den av departementschefen föreslagna ökningen är otillräcklig. Den föreslagna utbildningstakten skulle endast medföra att — fram till 1965 — en tredjedel av den brist som förskollärarytredningen räknat med skulle fyllas. Ändå torde utredningen ha underskattat utbildningsbehovet.

Utskottet anser därför att ytterligare omedelbara åtgärder bör vidtagas för att så snabbt som av praktiska skäl är möjligt öka tillgången på förskollärare. Utöver departementschefens förslag tillstyrker utskottet bifall till det i motionerna I: 550 och II: 666 framställda förslaget om inrättandet fr. o. m. läsåret 1962/63 av ytterligare en utbildningslinje vid ett vart av förskoleseminarierna i Norrköping, Uppsala och Göteborg. Härigenom skulle utöver den ökning av lärarantalet med 50—75 år 1964, som följer av departementschefens förslag, ytterligare ca 75 förskollärare vara utbildade om två år.

Utskottet biträder även de i motionerna I: 550 och II: 666 gjorda yrkandena om anordnande av en reaktiveringskurs för förskollärare under budgetåret 1962/63 samt en utbildningskurs för praktikföreståndare och handledare inom förskoleväsendet under sommaren 1962.

De av utskottet sålunda tillstyrkta förslagen föranleder en medelsanvisning för nästa budgetår av 200 000 kr. mer än vad Kungl. Maj:t föreslagit. Anslaget för utbildning av förskollärare bör således upptagas med ett belopp av 1 650 000 kr.

Utskottet har icke funnit sig böra biträda yrkandet i motionerna I: 131 och II: 89 om skrivelse till Kungl. Maj:t rörande tillfällig snabbutbildning av förskollärare.

Kungl. Maj:t har föreslagit att tillsynen över förskollärarytbildningen skall överflyttas från socialstyrelsen och ställas under skolöverstyrelsens inseeende. Utskottet finner bärande skäl tala för en sådan överflyttning. I motionerna

I: 99 och II: 154, vilka väckts vid riksdagens början, har yrkats att riksdagen måtte fatta ett principbeslut att förskolorna inordnas i det allmänna skolväsendet och att den statliga tillsynsmyndigheten för förskoleväsendet skall vara skolöverstyrelsen. Utskottet delar helt den uppfattning rörande förskolornas roll och allmänna uppbyggnad, som kommit till uttryck i de nyssnämnda motionerna. Utskottet tillstyrker därför att principbeslut i berörda fråga nu fattas av riksdagen. Enligt utskottets bedömning bör ett dylikt ståndpunktstagande vara till gagn för förskoleväsendets vidare utbyggnad som ett naturligt led inom det allmänna skolväsendet.

Av vad sålunda anförts följer att utskottet biträder departementschefens förslag om principbeslut rörande förstatligande av förskollärarytbildningen. På grund härav bör staten fr. o. m. nästa budgetår medgiva statsbidrag motsvarande driftkostnaderna för seminarieverksamheten vid de nuvarande sex förskoleseminarierna.»

dels ock att utskottets hemställan i nedan angivna delar bort ha följande lydelse:

»IV. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 99 och II: 154, besluta, att förskolorna skall inordnas i det allmänna skolväsendet samt att den statliga tillsynsmyndigheten för förskoleväsendet skall vara skolöverstyrelsen;

VI. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 550 och II: 666, besluta dels att ytterligare en linje skall fr. o. m. läsåret 1962/63 inrättas vid vart och ett av förskoleseminarierna i Norrköping, Uppsala och Göteborg, dels att en reaktiveringskurs för förskollärare skall anordnas under budgetåret 1962/63, dels ock att en utbildningskurs för praktikföreståndare och handledare inom förskoleväsendet skall anordnas under sommaren 1962;

VII. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 550 och II: 666, i vad de avser medelstildelningen, till *Utbildning av förskollärare* för budgetåret 1962/63 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 650 000 kr.»

2) av herr *Kellgren*.